

STUDENTEN WEEKBLAD

7de JAARGANG.
N°. 7.

REDACTEUREN: D. A. DE FREMERY, D. M. G. KOCH,
J. L. A. LEDEBOER, M. J. GRANPRÉ MOLIÈRE, J. H.
TELDER, R. VER LOREN VAN THEMAAT.

DONDERDAG
17 NOV. 1904.

Dit blad verschijnt Donderdags, behalve in de vacantiën. De abonnementsprijs is f 3,50, bij vooruitbetaling f 3,— per jaar. De jaargang loopt van 1 October tot 30 September.
De prijs der advertentiën is 10 cents per regel.

J. WALTMAN JR.
UITGEVER • DELFT

Inzendingen die Dinsdagmiddag 12 uur niet aan het redactie-adres zijn bezorgd, kunnen niet meer in het eerstkomend nummer worden opgenomen.
Het adres voor redactie en administratie is: Binnenwatersloot 33.

Eerstvolgende REDACTIE-VERGADERING ten huize van den heer D. M. G. KOCH, Brabantsche Turfmarkt 51, op Dinsdag 22 November, des middags om 4 uur.

Uit de Redactie getreden:

J. L. A. LEDEBOER.

De Commissie tot Redactie van den Delftschen Studenten Almanak maakt bekend, dat **ter invulling van de adressen**, een naamlijst der ingeschrevenen ligt bij den Uitgever van den Almanak J. WALTMAN Jr. Binnenwatersloot, en in de keuken der P. S. tot 12 uur en op de S. P. na 12 uur.

G. J. PIJNACKER HORDIJK,
Secretaris.

DELFTSCH STUDENTENCORPS.

Uitvoering van het Delftsch Studenten-Tooneel Gezelschap.

Reeds lang hadden ons de aanplakbiljetten verkondigd, dat er door het Tooneel een operette zou worden opgevoerd. Gaat men daarbij na de enorme moeilijkheden, waarmee dillettanten in zoo'n geval te kampen hebben, dan kan men niet anders zeggen, dan dat zij er zich kranig doorheengeslagen hebben. Wel had op eenige plaatsen de dirigent al zijn koelbloedigheid nodig om de koren en het orkest in dezelfde maat te houden, maar volgens mij kan zoo iets, den korten tijd van instudeeren in aanmerking genomen, gerust door de vingers worden gezien.

Wat het orkest betreft, ik geloof, dat men moeielijk een beter had kunnen vinden.

Bewerkt naar een bestaande musical comedy, maakte het geheel een frisschen, aangename indruk en zonder de kwaliteiten der spelers weg te cijferen, kan men gerust zeggen, dat de muziek er wel het grootste aandeel in had, dat de stemming onder het talrijke publiek, in 't begin bepaald beneden vriespunt, zoo gauw verbeterde.

Laat ik het heele stuk nog eens de revue passeeren, dan is er voor mij toch één ding, dat uitblinkt en wel het spel van den heer Middelburg. Stel u nog eens een oogenblik die baronesse Van Vogelei tot Vogelei voor in haar rolwagentje, denk nog een oogenblik aan het onbetaalbare stille spel, aan de manier, waarop zij in het tweede bedrijf op de maat van de muziek het tooneel rondwandelden, aan het moment, waar zij tegen Dr. Kapper zegt: „Ik phen al vershekerd,” en ik ben overtuigd, dat u ook wel niet meer zult twifelen aan het talent van den heer Middelburg.

Het spel van den heer Roelvink, ik geef toe, de rol was moeielijk en erg lang, leek mij van tijd tot tijd een beetje bestudeerd en berekend, het was mij niet altijd natuurlijk genoeg, un certain je ne sais quoi, dat moeielijk onder woorden is te brengen. Buitendien trad Mrs. Plump meer op den voorgrond, dan ik met haar plaats in 't stuk overeen kon brengen; zoo leek het mij o. a. vrij onwaarschijnlijk, dat zij, een vreemdelinge, echt-Delftsche toestanden gaat bezingen, waarom dit niet aan baron Vogelei of een Delftschen student overgelaten?

Ook jammer dat haar stem, zoolang het bij voordragen bleef uitstekend was, bij den zang niet meeviel en op 't laatst sterk aan vermoeidheid leed. Overigens is de moeite, die de heer R. bij de samenstelling van het stuk heeft gehad, zeker wel beloond.

Prof. Fliegenfang had ik, hij houde 't mij ten goede, liever geen Duitsch hooren spreken. In een stuk als dit kiest men iemand, die of de taal vloeiend spreekt, of iemand, die een komisch dialect goed machtig is, of men maakt er volkomen een parodie van door b.v. de professor iemand te laten voorstellen, die om zich een air te geven, Duitsch wil spreken.

Zijn spel was vrij goed.

De heer Meertens beviel mij opperbest. Hij had zoowaar in 't 2e bedrijf zijn Sherlock Holmes manieren nog niet afgeleerd. Jammer, dat de grime van dr. Kapper nu niet zoo bijster goed was uitgevallen; als dochter van den kastelein vond ik die veel beter.

Laat ik echter vooral onze twee kellners niet vergeten. Werkelijk waar, de heer van Hattum loopt hier in Delft bepaald zijn carrière mis. 't Was een modelkellner, zooals er zoo lang op de S. P. een gezocht wordt. Denk maar eens een oogenblik aan de schitterende houding achter de rolstoel en de zenuwachtigheid bij de aankomst der hooge gasten!

De meisjes waren allerbeminnelijkst en de bewegingen, die sexe eigen, goed ingestudeerd. Er waren er bij, die heusch velen van het „schoone geslacht” tot voorbeeld konden strekken, als de stemmen niet een beetje veel het basgeluid hadden verraden.

Daar zou ik bijna nog baron Vogelei zelf vergeten.

De heer Koch was nu niet onberispelijk, maar hij beschikt over een welluidend orgaan wat bij de zangstukken zeer aangenaam aandeel. Zijn grime was ook goed gelukt.

Nog een woord van welverdiende hulde aan den heer Meertens voor de gezellige Hoornbrug, die hij op doek had gebracht, inderdaad een verdienstelijk werk. Bij het 'zoo goed geslaagde nachtelijke tafereel zag Luna dan ook, zich verheugend in vele nieuw verworven zintuigen, met een vergenoegd gelaat op het aardige ensemble neer.

Tot hiertoe heb ik mij bepaald tot een bespreking der voornaamste personen, en daar heb ik mijn meening zooveel mogelijk objectief over te kennen gegeven. Mocht men nu echter gaan denken, dat op het geheel wel wat al te veel aan te merken viel, dan heeft men het glad mis!

Want zonder te veel te zeggen, geloof ik, dat het gros van het publiek zich uitstekend geamuseerd heeft. Natuurlijk er zijn altijd van die ontevreden, onvoldane naturen, die misschien een Carmen of Meisterzinger hadden verwacht, mogelijk wel zangers als Urlus, maar waar vindt men ze niet?

Ik moet die ontevredenen ongetwijfeld in 't ongelijk stellen. Want denken wij nog eens terug aan de alleraardigste coupletten, de losse, natuurlijke plaatsing der koren (wat een gunstige tegenstelling met de Fransche opera en zoovele andere vaktoneelen), de vroolijke, opgeruimde stemming die alles doortintelde, de prachtige inval om baron Vogelei en familie als echte protzen in een automobiel op het tooneel te brengen, herinneren wij ons alleen maar het feit, dat wij geen oogenblik op een leeg tooneel behoeften te turen, zij het dan ook gestoffeerd door op zich zelf reeds gezellige décors, dan zal iedereen, die niet

van nature pessimist of blasé is, er een bijzonder aangename herinnering aan hebben behouden.

Laten wij dus de personen, die met een zoo korten studietijd dit konden leveren, liever toejuichen en aanmoedigen in hun loffelijk streven, dan hun van iedere kleine fout in de opvoering een verwijt te maken. Aan de hoofdpersonen en het Bestuur van het D. S. T. G. werden kransen aangeboden en aan baronesse van Vogelei tot Vogelei een huldeblijk van zeer specialen aard. Alles wèlverdiend.

Moge het Tooneel ons nog dikwijls zulk een aangenaam avond bereiden en met hetzelfde succes, want een succes was het.

Er rest mij in dit verslag nog iets onaangenaams.

Uit verschillende gesprekken bleek mij de meening van sommigen, alsof zekere coupletten als persiflage op bestaande personen bedoeld waren. Iedereen kan, dunkt mij, toch wel begrijpen, dat hier toestanden en niet personen werden bezongen. Ik kan dan ook de verzekering geven, dat dit slechts chimères zijn van menschen, die er nu eenmaal van schijnen te houden, achter alles iets te zoeken, een vervelende eigenschap, waardoor men veel onaangenaamheden kan stichten. Ik hoop dan ook van harte, dat dergelijke beschuldigingen niet meer geuit zullen worden.

H. N.

Uitvoering Tooneel.

Te laat binnenkomende, miste ik de Proloog van het „stuk” en weet niet of wellicht schrijver of schrijvers nederig het publiek hunne verontschuldigen aanboden voor zoo weinig zaaks.

„Wat ook ontbreek, verleen ons toch Uw gunst.”

„Dat geeft ons moed en betert onze kunst.”

Dit ware zeer noodig geweest: het „stuk” was 'n onbeleidheid tegenover het publiek, 'n onderschatting van z'n smaak, Laga's vaan temidden van zooveel Delftsche zoute-loosheid werd geblameerd en ik verwonder mij ten uiterste dat geen der bestuursleden of meewerkenden dit tijdig ingezien heeft. Nu zullen ze er wel langzamerhand van overtuigd zijn; het slappe, plichtmatige applaus van een overigens welgezind bourgeoispubliek dat neefjes en vriendjes op het tooneel verschijnen zag, bewijst 't genoegzaam.

Te weinig grof om weer eens 'n ouerwetsche, gemeenlollige groenenkomedie te zijn, 'n onderonsje waarin we eris verdomd gewaagde dingen zeggen, die je zoo anders nooit van 't tooneel de zaal hoort inzenden, goddelijk overmoedig en baldadig van wilde vrijheidszin, onredelijk scherp waar 't personen geldt, 'n uitgegild protest, krankzinnig overdreven tegen eenzijdige bourgeois waarheidszin en fatsoenzucht, is het „stuk” te beschaafd om woorden als wijf, kwalgebak, paardemest ('n anti-diluviaansche mop) e.a. te gebruiken, niet dwaas genoeg om door een opeenstapelning van zotheden den breeden lach te wekken, niet fijn genoeg om 'n glimlach (of een van medelijden) te voorschijn te roepen, niet hatelijk genoeg om scherp te heeten, niet vroolijk genoeg om den ondertitel te rechtvaardigen, te onbenullig om gespeeld te worden.

Noch is het „stuk” de hoofdtitel of liever de naam Vogelei waard. Vogelei is als type honderdmaal beter dan de beste zet uit dien kleurlooze lappendeken en 'n betere dramatische behandeling waard.

Dit wat de inhoud aangaat. Behalve mrs. Plump bezat geen der spelers de tooneelgemakkelijkheid en leukheid die samenflansels als 't besprokene „dragen”. Noch was er zwier of hoofsche gebaar; er waren vele menschen op 't tooneel en ze droegen vræemde dingen, die ze heel lastig vonden en waarmee ze eigenlijk geen weg wisten: dat waren hunne armen. En ze keken met onrustige gezichten de donkere, holle zaalruimte in, of 't nou wel leuk gevonden werd. Dit belette niet dat ze o zoo grappige dingen zeiden met bar guitige gezichten. Of om Lessing aan te halen. Die Acteurs wussten ihre Rollen nicht mit der Fertigkeit die zu dem Niedrigkomischen so nothwendig erfordert wird. Wenn ein halbschieriger Einfall, eine Unbesonnenheit, ein Wortspiel, langsam (und stotternd) vorgebracht wird, wenn sich die Personen auf Armseligkeiten, die weiter nichts als den Mund in Falten setzen sollen noch erst viel besinnen, so ist die Langeweile unvermeidlich, Possen müssen Schlagauf Schlag gesagt werden und der Zuhörer muss keinen Augenblick Zeit haben zu untersuchen, wie witzig oder unwitzig sie sind.

De taal en verzen zijn beneden 't middelmatige maar van een dagsvlinder als het „stuk” mag men geen welverzorgd stijlwerk verlangen. Wel moet het jolige en spontane ze kenmerken, dit ontbrak vrijwel geheel.

Ik weet niet of het Stud. Tooneel dit jaar nog ernstiger werk zal leveren. Dat 't dan 'n goede keuze moge zijn en beter spel, de vereeniging heeft veel goed te maken en 'n traditie op te houden uit schooner tijden, toen „Krisis” en andere stukken van beter gehalte, ook buiten Delft gegeven werden.

W. M. C.

SOCIALE AANGELEGENHEDEN EN WETENSCHAP.

Drukpersvrijheid en Censuur.

Het belangrijkste tijdvak van de geheele 19e eeuw, voor de ontwikkeling van Europa is ongetwijfeld dat na 1815.

De Napoleontische overheersching was geëindigd, de „groote geweldenaar” veilig opgeborgen te St. Helena en algemeen hoopte men een tijd van rust tegemoet te zullen gaan.

De vorsten ademden vrijer, toen zij in stede van vazallen van den Franschen keizer, wiens willekeur zij zoo vaak hadden ondervonden, weder zelfstandige heerschers waren geworden, de volkeren verwachtten de vervulling der beloften (meerdere staatkundige rechten) hun bij de aanvaarding der vrijheidskamp gedaan.

Hoe zagen de laatsten zich teleurgesteld. Niet alleen kwam van de vervulling niets, maar zelfs trachtten de vorsten door nog grooter reactie dan men onder den Corsicaan had gekend, het laatste spoor van zelfstandigheid te dooden.

Dit zou evenwel niet gelukken; de Fransche revolutie had het zaad der vrijheid uitgestrooid, en reactionairisme verhaastte wellicht juist de ontkieming.

Overal ontstonden revolutionairen vereenigingen, (in Duitschland vooral onder de Studenten) die vrijzinnige programma's opstelden en de invoering hiervan verlangden. Op deze programma's kwamen dikwijls de eischen voor van vrijheid van vereeniging en van drukpers.

Dit kan ons niet verwonderen. Waar vooral door de Fransche Revolutie de volkswensch van meerdere deelname aan de regeering levendig werd, daar moest men in een vrije pers die de daden der regeering kon critiseeren, die de publieke opinie kon wakker schudden een machtig strijdmiddel vinden. Maar ook de vorsten zagen dit in, en verdedigden de censuur met hand en tand, en niet dan schoorvoetend en door de omstandigheden gedwongen, ging de regeering er toe over, dit wapen uit handen te geven.

Openbaarheid is eene vijandin van domperij en willekeur, en latere jaren (toen de vrijheid reeds in de meeste landen was toegekend) hebben maar al te vaak bewezen hoe het despotisme wederom hulp zocht bij de breidelng der drukpers.

Zij was 't wapen van Zuid-Amerika's grooten bevrijder Simeon Bolivar, toen het pas vrijgevochten volk z. i. te hooge eischen stelde, zij was de krachtigste steun van O' Donnell's reactionair bestuur, Napoleon III paste haar toe na den Coup d'état van 1852, enz.

Wel mocht E. J. Potgieter na de laatste gebeurtenis zingen:

„Vergeefs de pers verplicht, te gaan in logge keten.

„Gaan doet zij toch, ondanks die boei”.

deze woorden zouden ten eenenmale misplaatst zijn geweest in het begin der 19e eeuw, toen men die vrijheid nog niet had gekend en het aantal periodieken betrekkelijk nog zeer gering was.

De eisch van meerdere rechten en vrijheden werd slechts beantwoord met domperstaktiek, het verzet van België tegen Nederland, had de strenge drukperswet van 1829 ten gevolge en toen de woelingen niet ophielden werden eenige couranten, die hiertoe 't meest hadden bijgedragen vervolgd.

In 't overige Europa ging het niet beter. Behalve mischien in Engeland waar reeds in 1604 de vrijheid was verleend, en sinds dien tijd is blijven bestaan, vierde de reactie hoogtij, hoewel er toch reeds landen waren die reeds in 't begin der 19e eeuw de vrijheid hadden uitgesproken. (Amerika had reeds in 1790 de censuur afgeschaft.)

Zoo b.v. Zweden dat in 1809 de censuur voor goed

ophief, nadat deze reeds in 1766 opgeheven, maar in 1802 weder hersteld was.

Noorwegen en Denemarken volgen in 1814 het voorbeeld van Zweden, Zwitserland in 1874. In Frankrijk bestond reeds in 1275 een besluit waarbij het opzicht over alle geschriften was opgedragen aan de Parijische universiteit.

Onder Frans I werd de wet nog strenger. Zonder voor afgaande censuur stond op 't uitgeven van een werk de doodstraf; Richelien woedde vooral tegen staatkundige geschriften.

Maar hier werd de wensch naar drukpersvrijheid spoedig levendig.

In 1788 werd reeds in de vergadering der notabelen op vrijheid aangedrongen, die reeds het volgend jaar door Lodewijk XVI werd toegestaan.

De constituties van 1791, 1793, en 1795 bevatten soortgelijke bepalingen als de tegenwoordige Nederlandsche grondwet. Onder den consul Napoleon die de vrijheid vijandig gezind was werd wel in 1800 het besluit ingetrokken nadat de constitutie van 1799 er het stilzwijgen over had bewaard, maar na de restauratie werd de censuur spoedig weer opgeheven.

In Duitschland bestonden reeds in 1524 voorschriften die in 1570 werden verzwaaard terwijl bij de Munstersche weder (1648) opnieuw maatregelen getroffen werden om de vrijheid te beteugelen.

Wel werden deze bepalingen verzacht, in 1740 in Duitschland onder Frederik II, in Oostenrijk onder Joseph II, om bij de vrijheidsoorlog geheel te worden opgeheven, maar in 1830 werden ze, knellender dan ooit, weer ingevoerd.¹⁾

Alles moest zwichten voor de staatkunde van Metternich, die met Gentz de „beruchte besluiten van Karlsbad tot stand (bracht) en door vervolgingen tegen volksleiders, geholpen door de reactionaire onderdanigheid van de „Duitsche bondsdag, die knellende wetten voor drukpers, recht van vereeniging, voor elke vrije beweging „smeedde op 't gebied der staatkunde de rust van 't kerk-„hof (schiep)“.²⁾

De tijding van de Juli-revolutie, die aan Karel X den troon kostte, en in een groot deel van Europa weerklank vond, maakte de vorsten toeschietelijker.

Onder den drang der omstandigheden werden ze vrijzinniger.

Metternich wist echter nog van geen wijken, maar de Februari-revolutie (1848) brak uit, de burger-koning Philippe werd gedwongen af te treden; het verzet der onderdanen werd sterker.

Met meer kracht en klem werden staatkundige rechten geëischt, ook Metternich moest het veld ruimen, en de vorsten gaven toe.

Baden en Wurtemberg gingen voorop, andere rijken volgden. Het vrijzinnige program dat in genoemde staten werd ingevoerd bevatte o. a. de punten: recht van vereeniging en vrijheid van drukpers.

Ja, zelfs in de oude burcht van 't conservatisme, de kerkelijke staat, schenen de nieuwe ideeën bres geschoten te hebben.

„Nadat reeds in 1479 door de Heilige Stoel beperkende „bepalingen tegen de drukpers waren uitgevaardigd en in „1496 door Alexander VI vermeerderd, werd den 4en Mei „1515 de drukperscensuur door een bul van Leo X inge-„voerd.“³⁾

In de encyclica waarin Gregorius XVI aankondigde, dat hij de Pauselijke Stoel bestegen had, heette de persvrijheid „een schadelijke en niet genoeg te verafschuwen zaak, ter-„wijl daarentegen de index van verbodene boeken als een „heilzame instelling geprezen (werd).“⁴⁾

Wel was zijn opvolger vrijzinniger (althans in 't begin) en kondigde hij weldra (17 Juli 1846) in een plakkaat „een algemeene amnestie voor staatkundige misdadigers“ af en volgden hierop weldra aankondigingen van „hervormingsmaatregelen o. a. voor de drukpers.“⁵⁾ maar dat men hiervan niet veel te verwachten had bewees, hij reeds den 9en November 1846, toen hij „in een encyclica den onfeil-„baarheid der alleenzalmakende Roomsche kerk (prees), „klaagliederen (aanhief) over de bedorvenheid der zeden, de „ontbinding van alle bestaande orden, sprak tegen de rede

„en de wijsbegeerte, tegen de arglistige bijbelgenootschappen, „tegen de aanvallen op 't priestercoelibaat, tegen de pers „enz. en tegen dat alles de zoo werkzame voorspraak van „Maria (beval).“⁶⁾

Deed een dergelijke uitspraak niet veel hopen, de verwachtingen werden geheel den bodem ingeslagen, toen de paus den 24en November 1848 naar Gaëta de wijk moest nemen.

Wel keerde Pius IX reeds den 12en April 1849 onder bescherming van Fransche bajonetten terug „maar hij had „te Gaëta de vrijheid doodelijk leeren haten en trad geheel „in de voetstappen van zijn bloeddorstigen voorganger „Gregorius XVI. Wel had hij vrijzinnige instellingen beloofd, „maar nauwelijks zat de reactie te Rome vast in den zadel „of deze rukte het mom van zachtheid, dat zij in den „beginne voor 't gelaat gehecht had, schaamteloos af“⁷⁾.

Ook in Spanje ging het op eene dergelijke wijze. Het land dat eens (in 1812) in de grondwet van Cadix de meest vrijzinnige constitutie van Europa had aanschouwd en dat „o humor van de schrille contrasten“ zelfs getracht had, die constitutie in de Koloniën in te voeren, datzelfde land was haast niet beroerd door de stormen die in Europa opstaken, tronen omverwierpen en aan het volk meerdere rechten schonk. Spanje had zich als 't ware evenals Rusland van de wereld afgescheiden.

Het volk regeerde niet mee. Aan 't hoofd der regeering stonden veelal eenige generaals (Narvaez de oproerder, Serrano, Prim,) die de gunst der Koningin hadden verworven enz. De monniken, geestelijken en kloosters, die het land overstromd hadden, hielden het volk „er onder“, en hiervoor was niets beter geschikt dan alle publiciteit te onderdrukken.

Staatsgrepen, hofschandalen, ministerieele crisissen waren aan de orde van den dag. „Tweemaal moest (de Koningin) voor de algemeene verachting uit Spanje vluchten“, maar 't volk had bij die veranderingen van 't bestuur vaak niets gewonnen.

„Interessant is het, de middelen en intriges na te gaan „die de Spaansche Conservatieven aanwendden om dit drie-„jarig tijpperk (1837—1840) van reactie in te voeren“ (De grondwet was n.l. in 1837 in Conservatieven geest gewijzigd).

„verdriving der invloedrijkste en voornaamste mannen „van de partij van vooruitgang uit het land, afkondigen „van den staat van beleg. . . . . Causies voor het uit-„geven van dagbladen, perswetten met bedreiging van de „galeien en kolossale geldboete“:⁸⁾

„. . . . . en de reeds in een conservatieven geest een-„maal (1837— J.) gewijzigde constitutie werd nog eens ge-„wijzigd, (onder Narvaez J.) de Cauties der dagbladen werden „verhoogd, de persprocessen aan de gezworenen onttrokken“ enz.⁹⁾

In Nederland was de eisch van drukpersvrijheid reeds vroeg levendig geweest.

In het „Rapport“ van de Commissie, die met G. K. v. Hogendorp aan 't hoofd, den 22en April 1815 door Willem I was benoemd om eene herziening der grondwet te ontwerpen lezen wij: (het rapport verscheen den 18 Juli daar aanvolgende.)

„De vrijheid der drukpers is aan geene andere bepalingen „onderworpen, dan elke andere daad der burgeren, de ver-„antwoordelijkheid namelijk van den schrijver, drukker en „uitgever.“

Dit rapport werd aangenomen, maar reeds de wet van 1827 waarbij de pers aan banden werd gelegd toonde hoever die „vrijheid“ ging.

In 1829 werden daarom verscheidene petitieën ingediend waaronder een over „vrijheid van drukpers“ maar de woe-lingen der Belgen hadden een scherpe wet op de drukpers te gevolge en hiermee verschillende vervolgingen.

De grondwet van 1840 bracht in die van 1815 weinig veranderingen.

De pers bleef op krachtige herziening aandringen en deze had in 1846 weder verscheidene vervolgingen te doorstaan. Toch was de hartstochtelijke taal niet zonder succes. Reeds het volgend jaar, 1847 bood de Minister Mr. van Hall zijn ontslag aan en de 16e Maart 1848 werd wederom eene commissie belast met het ontwerpen eener nieuwe

6) S. H. ten Cate. t. a. p. bldz. 109.

7) S. H. ten Cate. Wereldgeschiedenis der laatste twee jaren, (1868—1870) blz. 113.

8) Gustav Rasch „vom Spanischen Revolutions—Schauplatze“ in 't Ned. vertaald onder den titel „kijkjes in Spanje“ bldz. 214.

9) Gustav Rasch t. a. p. bldz. 217.

1) Zie A. Winkler Prins: Encyclopaedie.

2) J. Mühlfeld: „Wereldgeschiedenis der laatste 20 jaren (1848—1868)“, blz. 66.

3) A. Winkler Prins, „Encyclopaedie“ (hoofdstuk censuur).

4) S. H. ten Cate. „Wereldgeschiedenis der laatste twee jaren.“ (1868—1870) bladz. 92.

5) S. H. ten Cate. t. a. p. bldz. 110.

grondwet.¹⁰⁾ Het artikel over de drukpers werd nu uit het 10e hoofdstuk van de constitutie overgebracht naar het eerste en luidde:

„Niemand heeft voorafgaand verlof noodig om door de „drukkers gedachten of gevoelens te openbaren, behoudens „ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.”

Het artikel is bij de laatste grondwetsherziening onveranderd overgenomen (art 7).

Niemand voorzeker zal ontkennen dat Nederland zich in eene zeer vrije pers verheugen mag (al is die ook niet absoluut vrij zooals Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohman onlangs in een der bladen vermeldde) en juist daarom moet het ons verbazen dat dit zelfde land voor zijne O.-I. bezittingen een drukpersreglement heeft ontworpen dat waarschijnlijk zijne wedergade nergens vindt.

Waar de liberalen steeds voor „vrijheid” stredden daar moet het ons (op zijn zachtst uitgedrukt) verbazen dat dit zelfde reglement onder een „liberaal” bewind tot stand gekomen, het sterkst werd toegepast onder eenige „liberale” gouverneurs-generaal.

Het Nederlandsche volk dat o! zoo graag te koop loopt met vrijzinnigheid, maar dat op de O.-I. bezittingen haast niets anders heeft toegepast dan domperstastiek, hetzelfde volk dat altijd smaalt op 't uitbuitende Engeland maar zijne eigene kolonie op eene erbarmelijke wijze heeft uitgezogen, dat niettegenstaande in Indië tegenwoordig honger „troef” is, er niet aan denkt dat „voor elken roover (hier), „(ginds) een beroofde in den laatsten doodstrijd (ligt)”¹¹⁾ dat zelfde volk duldt dat er een drukpersreglement bestaat dat alle vrije uiting smoren kan, dat de poorten openstelt voor grenzelooze willekeur en dat dan ook door zijne toepassingen volkomen den somberen naam verdient er door Thorbecke eenmaal aan gegeven, het is:

„Het gewrocht der duisternis”.

Wordt vervolgd.
J.

¹⁰⁾ De commissieleden waren de Heeren Mrs. D. Donker Curtius, J. M. de Kempnaer, L. C. Luzac, L. D. Storm, en J. R. Thorbecke.

¹¹⁾ Mr. P. Brooshooft „Gedenkt te sterven” bldz. 49.

Het Katholicisme.

Over „Domperij”.

Iets van hare gedaante.

Macaulay schrijft hierover 't volgende in zijn: History of England II:

During a period of little less than a thousand years the regular clergy has been the chief support of the Holy See . . . . . But for their exertions it is probable that the Bishop of Rome would have been merely the honorary president of a vast aristocracy of prelates . . . . . In the sixteenth century the Pontificate exposed to new dangers more formidable than had ever before threatened it, was saved by a new religious order, which was animated by intense enthusiasm and organised with exquisite skill. When the Jesuits came to the rescue of the papacy, they found it in extreme peril. But from that moment the tide of battle turned. Protestantism which had during a whole generation, carried all before it, was stopped in its progress and rapidly beaten back from the foot of the alps to the shores of the Baltic.

Nadat de schrijver heeft uiteengezet, hoe de Jesuïeten aan den eenen kant zich onderscheidten, door een onvergelykelijken moed en ijver en onbaatzuchtigheid, door hun „perfect unity of feeling, door hun onderwijs, waarbij „they had no equals in the art of managing and forming the tender mind”, door hnn werkzaamheid, waarvoor: „there was no region of the globe, no walk of speculative or of active life, in which Jesuits were not to be found”, waardoor „throughout Catholic Europe the secrets of every government of almost every family of note were in their keeping, (confessional)”, doch hoe zij aan den anderen kant groote ondeugden hadden, hoe: „the ardent public spirit, which made the Jesuits regardless of his liberty, and of his life made him also regardless of truth and of mercy; that no means which could promote the interest of his religion seemed to him unlawful, and that by the interest of his religion he too often meant the interest of his society”, hoe „de had indeed laboured with a wonderful show of success to reduce the world under her laws to suit the

temper of the world;” vervolgt hij aldus; so strangely were good and evil intermixed in the character of these celebrated brethren; and the intermixture was the secret of their gigantic power. That power could never have belonged to mere hypocrites. It could never have belonged to rigid moralists. It was to be attained only by men sincerely enthusiastic in the pursuit of a great end, and at the same time unscrupulous as to the choice of means . . . .

From the first the Jesuits had been bound by a peculiar allegiance to the Pope their mission had been not less to quell all muting within the church than to repel the hostility of her avowed enemies Their doctrine was in the highest degree, what has been called on our side of the alps Ultramontane, and differed almost as much from the doctrine of Bossuet as from that of Luther. They condemned the Gallican liberties, the claim of oecumenical counsels to control the Holy See, and the claim of Bishops to an independent commission from Heaven.

En toch juist op 't tijdstip, toen hun hulp 't meest noodig was, onder Lodewijk XIV, zijn zij van hun politiek afgeveken. Terwijl de Paus een openlijk vijandige politiek voerde tegen den Franschen vorst, hebben zij hen gesteund. Niet alleen in Frankrijk heeft dit de treurigste gevolgen gehad, meer ook hebben zij Lodewijk's buitenlandsche politiek gesteund, en wel voornamelijk ten opzichte van Jakobus II van Engeland. Zooals ge wel weten zult, was die katholieke en nu ging de quaestie hierom, of de katholieke koning zijn protestantsch land geheel liberaal zou besturen, met inachtname zelfs der anti-katholieke wetten, of zou hij van zijn koninklijke macht gebruik maken om de katholieken in zijn eigen land te begunstigen, in allen gevallen meerdere vrijheid te verleen. In 't eerste geval zou Engeland sterk zijn, en krachtig en in staat zich aan 't hoofd te stellen van 't Europeesch verbond tegen Lodewijk XIV, in 't andere geval liep hij geheel aan den leiband van den koning van Frankrijk, zijn rijk zou innerlijk verdeeld en krachteloos zijn en zou hem zelfs steunen in zijn veroveringspolitiek.

Wij zullen verder op zien dat de Pausen alles deden wat hun mogelijk was om 't eerste gedaan te krijgen.

During many years the union between the supreme Pontiffs and the Order had continued unbroken. Had that union been still unbroken when James the second ascended the English throne, had the influence of the Jesuits as well as the influence of the Pope been exerted in favour of a moderate and constitutional policy it is probable that the great revolution which in a short time changed the whole state of European affairs would never have taken place. But, even before the middle of the seventeenth century, the society, proud of its services and confident in its strength, had become impatient of the yoke. A generation of Jesuits sprang up, who looked for protection and guidance rather to the court of France than to the court of Rome; and this disposition was not a little strengthened when Innocent the Eleventh was raised to the papal throne.

The Jesuits were, at that time, engaged in a war to the death against an enemy whom they had at length been forced to regard with respect and fear. Just when their prosperity was at the height, they were braved by a handful of opponents, who had indeed no influence with the rulers of the world, but were strong in religious faith and intellectual energy, then followed a long, a strange, a glorious conflict of spirit against power.

Dit waren de Jansenisten met Blaise Pascal aan 't hoofd. Om hem de baas te worden zochten zij steun van Lodewijk XIV, en steunden op hun beurt zijn buiten- en binnenlandsche politiek.

De gevolgen in Frankrijk-zelf zijn u reeds bekend.

Engeland, dat, wanneer 't door een katholiek vorst liberaal bestuurd was, langzamerhand, zijn vooroordeelen tegen 't Katholicisme zou hebben laten varen, een groote krachtige staat zou zijn geworden, die voor 't Katholicisme lang niet zou zijn verloren geweest, werd krachtig onder Willem III, en nu een bolwerk voor 't Protestantisme. De Katholieken hadden 't er de eerste 150 jaren verbruid.

It was a happy circumstance for the Protestant religion that, at the moment when the last Roman Catholic King of England mounted the throne, the Roman Catholic church was torn by dissension, and threatened with a new schism. A quarrel similar to that which had raised in the eleventh century between the Emperors and the Supreme Pontiffs had arisen between Lewis and Innocent. Lewis, zealous

(Zie vervolg Tweede Blad).

TWEEDE BLAD

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD
van 17 NOVEMBER 1904. No. 7.

even to bigotry for the doctrines of the church of Rome, but tenacious of his regal authority, accused the Pope of encroaching on the secular rights of the French crown, and was in turn accused by the Pope of encroaching on the spiritual powers of the king. The King, haughty as he was, encountered, a spirit even more determined than his own. Innocent was, in all private relations, the meekest and gentlest of men, but, when he spoke officially from the chair of St. Peter, he spoke in the tones of Gregory the Seventh and Sixtus the Fifth. The dispute became serious. Agents of the King were excommunicated. Adherents of the Pope were banished. The King made the champions of his authority Bishops. The Pope refused them institution they took possession of the episcopal palaces but they were incompetent to perform the episcopal functions. Before the struggle terminated, there were in France thirty prelates who could not confirm nor ordain.

Van langen duur kon 't verbond van de Jezuïeten met de wereldlijke macht in Frankrijk niet zijn, zij waren er veel te ultramontaan voor. Dit ultramontanisme beschouwen wij als de oorzaak van hun verdrijving, uit alle landen, anders kunnen we dit niet verklaren. Ze hebben veel op hun kerfstok gehad dat is zeker, maar dat had de hogere geestelijkheid nog veel meer. Bovendien in Pruisen werden zij toegelaten. Men had hen daar noodig voor... 't onderwijs. En dan zulke smeerlappen! Hun novitiat echter mocht niet blijven bestaan, zoodat zoodat zij daar moesten uitsterven. Alle landen verbonden zich tegen hen; Frankrijk, Spanje en Portugal, ja zelfs Oostenrijk.

Toen Spanje eindelijk dreigde met afscheiding van de Spaansche Kerk, zooals in Engeland onder Hendrik VIII was geschied, was de paus wel gedwongen toe te geven en de orde op te heffen. Catharina van Rusland echter opende onderhandelingen met den Paus om van hem te verkrijgen, dat een novitiat voor hen werd opgericht in Rusland, ook zij had hen noodig voor 't onderwijs. Hierom vooral geloof ik niet dat hunne verbanning alleen geschiedde om hun gemeene streken en kuiperijen. Schandelijke laster is van hen verteld, o.a. dat zij Paraguay en Uruguay, waar zij zooveel goed deden, (gelijk wij nader zullen aantoonen) alleen exploiteerden om 't goud. Er is nooit eenig goud gevonden.

Door hun Ultramontanisme echter maakten zij zich gehaat bij alle partijen die aan 't bewind waren. 1°. bij de wereldlijke macht, die juist haar groote beteekenis aan de landskerk te danken had; 2°. door de hogere geestelijkheid, die in hun werken voor de kerkelijke eenheid een belemmering zagen voor hun practijken; 3°. door de lagere geestelijkheid en 't volk, die absoluut geen kijk op de zaken hadden, omdat ze daar altijd buitengehouden waren; 4°. door de groote critische partijen, de deïstische van Voltaire en de encyclopedisten, en de politieke, revolutionaire, die alle in den godsdienst de oorzaak zochten van de maatschappelijke ellende. Al deze dingen droegen ertoe bij, om de algemeene verwarring te vergrooten, toen de revolutie eenmaal uitgebroken was. Er was geen enkele partij die de ware stand van zaken begreep; nog minder begreep iemand iets van de constitutie der Kerk. De hiërarchie vond men een onding, men had alleen de lagere geestelijkheid noodig. De Jezuïeten kwamen uit den aard der zaak 't meest er voor in aanmerking de toestand te overzien. Zij zijn de eenigen, die voor de kerkelijke eenheid gestreden te hebben. De revolutionaire partijen waren zuiver critisch geweest tot nu toe. Geen wonder dat van hen geen waarachtig goede constitueerende kracht kon uitgaan. De lagere geestelijkheid, die in 't begin der Revolutie met de Constituante werkte wat zij kon, begreep van de ware stand der zaken niets, evenmin de adel en de hogere geestelijkheid, die nooit op de hoogte van hunnen tijd geweest waren. Daarom noemen wij de verdrijving der Jezuïeten niet met Auguste Comte: „De grootste overwinning op het oude Regime,” maar de grootste ramp, die Europa in dien tijd treffen kon.

Wordt vervolgd.

^ ^ ^

Staatsexploïtatie der Spoorwegen.

LEZING van MR. M. W. F. TREUB op Dinsdag 8 November.

Deze eerste vergadering der Sociaal Technische Vereeniging van Ingenieurs en Architecten werd geopend bij monde van den president, den heer P. Bakker Schut met een kort woord over het doel der vereeniging: meer en meer wordt de ingenieur gesteld voor maatschappelijke vraagstukken, wier kennis eene noodzakelijkheid is geworden. Deze vereeniging wil voor de verbreiding dier kennis medewerken. Daartoe werden wel is waar alle elementen toegelaten, voorkomen moet echter worden, dat door gelijke krachten aan weerszijden, stilstand bereikt wordt en blijft op den voorgrond dat de richting der vereeniging eene democratische is. Daarna kreeg prof. Treub het woord voor zijn rede, betoogende de noodzakelijkheid van staatsexploïtatie, dat de spreker die noodzakelijkheid aan de vergadering heeft doen gevoelen, daarvoor mogen zijn machtige argumenten tegen de bestaande regeling van 1890 wel borg zijn. We zouden echter met den heer Plate, die met den heer R. W. I. C. van der Wall Bake Sn. den spreker van den avond in 1899 een prae-advies uitbracht in zake al of niet staatsexploïtatie, willen vragen:

„Doe ik den hoogleeraar onrecht, indien ik beweer, dat hij zijn kracht meer zoekt in bestrijding dan in verdediging?” m. i. is dit woord op vele gedeelten van de lezing van toepassing geweest.

Het eerste deel der rede bracht herhaaldelijk vergelijkingen met andere landen. Pruisen en België hebben staatsexploïtatie en de voordeelen, hiermede bereikt, werden door prof. Treub meermalen op den voorgrond gesteld. Vooral wat Pruisen betreft is daar m. i. veel tegenover te stellen. Sprekers herhaalde bewering; „Bij staatsexploïtatie der spoorwegen moet van den aanvang af vaststaan, dat niet gestreefd moet worden naar hooge winsten, maar evenals bij de andere openbare verkeersmiddelen voor en boven alles het doel moet zijn, het spoorwegnet zoo goed, het personen- en het goederenvervoer zoo goedkoop mogelijk te doen zijn, omdat de indirecte voordeelen, welke dan door de verhooging der volkswelvaart getrokken worden, meer waard zijn dan de directe winsten die het spoorwegverkeer afwerpen kan,” deze conclusie van het eerste artikel in de Vragen des Tijds van 1898 van de hand van prof. Treub doet dan toch te niet de voordeelen van staatsexploïtatie in Pruisen. Zonder de spoorwegwinsten, verschillende ministers hebben het verklaard, zou de begroting niet meer sluitend zijn te maken. Tweehonderd miljoen mark winst, nadat alle renten en $\frac{3}{4}\%$ afschrijving van het bouwkapitaal zijn betaald, is dan toch geen kleinigheid en dit winstcijfer is enkele jaren in Pruisen bereikt geweest. Een staat als de Pruisische, die hoewel gezegend met eene volksvertegenwoordiging, feitelijk eene autocratische is, zouden we toewenschen, dat hij niet die voordeelen uit staatsexploïtatie genoot, opdat, zooals elders, de finantiële moeilijkheden een begin van verbetering voor het land zouden zijn.

Voorts stelde spreker in zijn betoog het belang van het publiek op den voorgrond en waar men zeker mede kan gaan met eene uitspraak als deze: „Prijs b. v. eens de voordeelen der concurrentie aan iemand aan, die van Amsterdam over Hilversum naar Groningen reist en een halven dag oponthoud heeft, omdat bij aankomst te Amersfoort de Centraal blijkt juist te zijn vertrokken” daar zouden we wel willen vragen, of niet de concurrentie ons de maandretours hebben gebracht en de Belg dit bij zijn tweedaagsche retours toch wel scherp zal voelen verschillen, Intusschen sprekers argumenten hebben, als gezegd, de onhoudbaarheid voor de toestanden als op het oogenblik overtuigend aangetoond.

Het stelsel van 1890 berust op den grondslag van concurrentie en concentratie. Concurrentie: de staat geeft het hem behorende of te zijner beschikking staande net, in exploitatie aan twee maatschappijen, die met elkaar ten gerieve van het publiek hebben te concurreeren; concentratie: aan elk der beide maatschappijen wordt zulk een gedeelte van het net in exploitatie gegeven, dat zij directe verbinding met het buitenland heeft.

Die concurrentie heeft eene ontzettende verwarring gebracht. Spreker haalde de woorden aan van den heer Gerling, oud-secretaris der Mij. tot Exploïtatie van Staatspoorwegen; deze oordeelde dat om aan die verwarring een eind te maken, reeds daarom de toestand dringend verandering behoefde. De Maatschappijen moeten een zeker

winstcijfer behalen: waar dus sommige streken profiteeren van lagere tarieven, is het zekere gevolg, dat elders de tarieven opgevoerd worden.

Ook weten we, dat de concurrentie vaak met zich brengt, dat het goederenvervoer langs groote omwegen plaats vindt en dat de kosten verbonden aan die concurrentie niet gering geschat moeten worden. Prof. Treub schatte die voor ons land op 5% van de totale exploitatiekosten.

Nu stelde spreker duidelijk in het licht, dat de Staat tot naasten moet overgaan om aan al deze bezwaren te ontkomen en trad nu in eene bespreking aangaande de uit die naasting voortvloeiende kosten. De Staat heeft het recht van naasting, bij de wet te bepalen en moet dan betalen de volle balanswaarde der maatschappijen. Nu leert de regeling dat die balanswaarde bij ons te lande schromelijk wordt opgedreven; afgeschreven (behoudens eene kleinigheid voor rollend materieel) wordt er niet: wordt er b.v. een nieuwe brug gelegd naast een oude brug, deze oude brug blijft zijn volle waarde behouden en zal, bij eventuele naasting, door den Staat betaald moeten worden. Om dit alles te kunnen doen, moeten de maatschappijen leeningen aangaan; deze zijn niet gering: bij de S.S. steeg de rente van 1895 tot 1903 van f 1.400.000 tot f 2.600.000; bij de H.I.J.S.M. van f 1.500.000 tot f 2.400.000.

De balanswaarde der beide maatschappijen is reusachtig vermeerderd: sinds 1895 eene gezamenlijke vermeerdering van 60 miljoen gulden, Spreker stelde de vraag, of wij zoo zijn vooruitgegaan met onze spoorwegen, dat deze som eenigszins gerechtvaardigd mag lijken?

Dit gedeelte van prof. Treub's betoog was wel zeer krachtig en overtuigend.

Dat uit het kwade soms het goede kan voortkomen, spr. paste dit toe op het Kon. besluit van April 1903, waarbij waarborgen worden beloofd voor betere arbeidsvoorwaarden en betere loonen. En nu van tweeën een: of de waarborgen blijken slechts een wassen neus en is het een schande, dat daarmede de stakingswetten zijn verkregen, of het zijn er geen, maar dan zal het blijken dat de maatschappijen die hooge uitgaven niet willen doen en zoo zal men tot staatsexploitatie kunnen komen.

Hoe vrijzinnig ook, zeide spr. in antwoord op eene tot hem gerichte vraag, en hoezeer het belang van den arbeider eene groote rol vervult, nooit zal dat bij hem op de eerste plaats staan, wel echter het belang van het publiek; dat moet in dezen het eerst en het best gediend worden.

Met een woord van dankzegging aan prof. Treub sloot de president de vergadering.

S. v. L.

Bolland in Delft?

Het is mij niet bekend, hoever of de plannen, betreffende prof. Bolland's college's te Delft, op 't oogenblik gevorderd zijn. Evenwel hoorde ik zeggen, dat reeds 25*) studenten geteekend hebben, op de verschillende lijsten, waaruit zou volgen, dat minstens 25 studenten hier van plan zijn, volmoed de doornige paden der Hegelsche filosofie te betreden.

Weten deze vijf en twintig wel, wat ze eigenlijk gaan beginnen? Onder hen ken ik er, die het zeer druk hebben met hun polytechnische studie, en op grond daarvan voor verschillende baantjes hebben bedankt, zoodat tot mijn niet geringe verwondering hun namen stonden bij de aanstaande collegianten van prof. Bolland. Meenen dezulken nu werkelijk dat men de wijsbegeerte in een snipperuurtje kan bestudeeren? Den algemeenen geest ongeveer kennende, acht ik het dan ook bijna onmogelijk, dat hier 25 studenten gevonden worden, die van plan zijn, zich ernstig op de studie der Hegelsche filosofie toe te leggen, des te meer, wanneer men in aanmerking neemt dat schier alle vereenigingen van het genre der Debating Club, de Dispuutgezelschappen, de Theosophische Vereeniging, de S. D. P. C. enz. over verregaande laksheid klagen. Ik vermoed derhalve, dat onder de 25 bovengenoemde studenten er velen zijn, die op de lijsten maar geteekend hebben met de gedachte: „och ja, 't is wel interessant, Bolland ook eens hier te krijgen.“ Zij zullen wellicht een paar colleges loopen, en er dan genoeg van krijgen, of misschien de voordrachten geregeld blijven volgen, maar tijd, lust, moed en werkkraft missen, om dieper door te

dringen in de zware en diepzinnige onderwerpen, die door den hoogleeraar zullen worden aangevoerd. Ik geloof, dat slechts zeer, zeer weinigen laat ik zeggen hoogstens 5 à 6 man, van plan zijn werkelijk de Hegelsche filosofie te gaan bestudeeren, en hun voornemen zullen uitvoeren.

De rest, die nu op de lijsten heeft geteekend, plus een aantal, die zich later daarbij voegen, zullen zoo'n beetje aan filosofie gaan doen, zoo tusschen de bedrijven door. Aldus wordt een massa oppervlakkige, halve en schijnkennis gevormd, die niet dan een zeer slechten invloed kan hebben op ons heele intellectuele leven.

Er bestaat onder de Nederlandsche studenten tegenwoordig een soort Bolland-manie: het gaat langzamerhand tot den bon-ton hooren, ook mee te kunnen „hegelen“.

En daarvoor is de wijsbegeerte te goed en te ernstig.

Haar studie is stellig zeer belangrijk en nuttig. Maar alleen, wanneer men zich er met hart en ziel op toelegt, zoodat niet er geheel in op gaat, dan toch zich er met volle kracht aan wijdt. En dit kunnen slechts enkelen. De filosofie is niet voor de massa bestemd: prof. Bolland zal zelf de eerste zijn om dit te erkennen.

Het idee, om prof. Bolland hier te laten komen, is m. i. te kwader ure ontstaan. Ik zeg allerminst, dat dit denkbeeld bij de oproepers heeft voorgezeten, maar de verwezenlijking van hun plan zou leiden, tot de overplanting naar Delft van de Bollandmanie en het gehegel, zooals we dat in Utrecht en Leiden kennen, natuurlijk zoowel ten nadeele van de studenten als van de filosofie.

En ten slotte zou ik dan ook willen vragen, of degenen, die zich waarachtig met de Hegelsche leerstellingen vertrouwd wenschen te maken, niet de colleges van Prof. Bolland te Leiden kunnen gaan volgen, zoodat het niet noodig is, dat deze te Delft komt, en we hier gespaard blijven voor de onsympathieke verschijnselen die in Leiden en Utrecht met deze colleges schijnen te moeten samengaan.

N. G. K.

Bolland in Delft.

Een tooneeluitvoering, een doode zaal met pratte zondaars, gebaren van valschen ernst en duffe zelfgenoegzaamheid, wasemend en ademend de duffe atmosfeer.

O, velen moesten hangen aan een hoogen boom!

Genooten, breekt uit uw nevelige sferen, het wilde leven davert over uwe hoofden; ik krijsch het aan uwe ooren, dat aan het einde van uw droef bestaan ge moet bekennen, dat ge voor niets geleefd hebt.

Studenten, hoopt op de kritische tijd in uw leven; dan zult ge opstaan uit het slijk en boven op uw droevig lijf zal staan het hoofd met doffe blinde oogen. Verlangend zult ge tastend gaan den weg der bevrijding, diepe wonden zult ge u stooten en het bloed uit de builen op uw misvormd gelaat, zal lekken in uw doode oogen. Dat bloed zal uwe oogen openen.

En zoekt dan niet angstig naar ziellooze schijnwijsheid; menschelijke hoovaardij, die God verbeteren wil! gelooven en vertrouwen; „ootmoedigheid doet gelijk de duisternis de hemelsche lichten ontdekken. De schaduwen van armoede en ellende verzamelen zich om ons heen en de schepping verruimt zich voor ons gezicht. Zullen we met moeite een hemel van blauw glas boven ons zelve oprichten, hoewel we, als dat gedaan is, er zeker van zullen zijn toch te blijven staren naar den waren hemel, ver daarboven?“

En zoekt dan in de goede richting, uw moed zal zich zelve beloonen. Gestadig zullen de banden verruimen, maar steeds zult ge blijven voelen de vloek van uwe incarnatie, dat uw eigen leven uwe verlaging is.

Dan zal komen opdagen een lichtende ster, het blijde teeken der hoop, dan zult ge rijzen naar hoogere regionen, naar Gods zaligheid, al wordt die in dit leven niet bereikt. Bolland ziet die ster helderder, dan gij haar zult leeren zien, de nevelen wijken van zijne oogen. En daarvan kan hij u leiden op den moeilijken lichtenden weg tot voor Gods troon.

Lijsten liggen in de keuken der P.S. en in de Societeit Phoenix.

LAU VAN DER ZEE.

*) Dit aantal is op het oogenblik tot 60 gestegen.

Aan T. E. en W. C.

Mij als een beginneling in de Boeddhistische Wetenschap te kenmerken, vind ik ver van vriendelijk van U.

Zoudt U willen bedenken, dat ik laatst in 5 dagen 5 boeken over Boeddhisme heb doorgewerkt (250+300+250+200+500 = 1500 pagina's druks).

Ik zoude U aanraden zelf eerst eens een handleiding voor eerstbeginnenden in de Wellevendheid ter hand te nemen.

U ontzenuwt niets, U valt slechts aan. Dat is op zijn minst onnuttig.

Na vriendschappelijken groet.

PAULUS.

Aan Lodewijk.

Och vriend, wat slaat gij door.

Uw aanval op Marx heeft kop noch staart.

Uwe woorden zijn „als ééndagsvlinders; over een dag zijn ze verouderd en hebben afgedaan.

Maar vriend wat meent gij 't goed!

Hier — een warme handdruk van nog onuitgesproken sympathie van

PAULUS.

Die van verdere aanvallen, belediging alsook van instemming wenscht verschoond te blijven, daar de Boeddhaspreker niet wil.

LITTERATUUR EN KUNST.

Sigrid Arnoldson.

Connais-tu le pays . . . . .

O! uitvinder van den tooneelkijker, ik heb je gezegend. Alléén Mignon, alléén Sigrid, geen sti(n)kvolle zaal, alles donker, slechts eene lichte ronde plek als een aureool en daarin Sigrid in haar eenvoudige kleedje, zoo rein en mooi, een visioen van goddelijk licht. —

Een vuile vlek zette zich af op 't reine fond, 't was Wilhelm Meister . . . . .

Hoe is je naam? (belangstellende koffiehuisstoon).

Ils m'appellent Mignon.

Hoe oud bé je? . . . . .

O! van Cauveren, ellendige kruidenier je lette op je houding, je gaf schuurgeluid, ik zag sterretjes en wilde je gaan vloeken, maar Sigrid zong alweer van haar land, dat jij niet kent en nooit zult vinden, van haar ziel, die lag in haar oogen, maar die je zocht in 't souffleurshokje; ze zong. . . . en ik heb je vergeven — je was een lintwurm

ADVERTENTIEN.

Restaurant Wed. J. L. BÜHLER,
HOUTTUINEN 2. DELFT.

Specialiteit in:

FRANZISKANER LEISTBRÄU.

PILSENER-URQUEL.

WIJNHANDEL.

Levering aan huis van prima

BORDEAUX-, RIJN-, MOEZEL-, CHAMPAGNE-

en MORGENWIJNEN,

tegen concurreerende prijzen.

WINTERSHOTELS.

DÉJEUNERS, DINERS (van f 0,85 en hooger) en SOUPERS.

WARME en KOUDE DAG- en AVONDSHOTELS.

ZEEUWSCHE OESTERS.

Geopend tot 2 uur 's nachts.

Het weekblad „De Nederlandsche Sport” ligt ter lezing.

en kon dus God niet zien — ik heb je vergeten, ik hoorde zelfs je „Scheilt je iets?” en „wie zijje voeden” niet meer, ik zag alleen Mignon.

Nog even „Je suis Titania” helder en mooi, maar 't was koud en deed zoo'n pijn, 't stierf weg en Mignon knielde biddend neer, — so schön, so hold, so rein . . . .

S. S. E.

Leger des Heils.

Op de Societeit Phoenix ligt eene lijst ter intekening voor het Leger des Heils. Wie eenige weken geleden de lezing van Generaal Booth bijwoonde, zal wel overtuigd zijn van de reusachtige diensten, die het Leger de menschheid bewijst.

Moge eene ruime intekening bewijzen, dat een student, gewoonlijk slecht bij kas, nog wel het een en ander weet te vinden, wanneer het geldt eene zoo groote en nuttige instelling als deze te steunen. Ts.

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

SNJEUNTOJOUNSELSKIP „FRISIA”.

Unkómme Snjeun de 21ste fën Slachtmoanne is d'r gearkomste by ÔLE, SYTZES v. D. SLÛS, om e gewoâne tiêd, op Havenstrjitte 33.

AGENDA.

DELFT.

Zaterdag 19 November. Rein-Leven Beweging. Openbare Vergadering in Pro Patria, Phoenixstraat. Sprekers: Menno Huizinga en Mevr. Jos. Spoor. Aanvang 8 uur.

DEN HAAG.

Vrijdag 18 Nov. Ned. Tooneel: „Marie Antoinette”; 8 u.

Zaterdag 19 Nov. Fransche Opera: „La vie de Bohème”; 8 uur.

Dierentuin. Gezelschap Van Eysden: „Oorlogsmannen”; 8 uur.

Zondag 20 Nov. Ned. Tooneel: „Marie Antoinette”; 8 uur.

Maandag 21 Nov. Fransche Opera: „La fille de madame Angot”; 8 uur.

Woensdag 23 Nov. Diligentia. Voordrachtenavond van Willem Royaards: „Faust”; 8 uur.

ROTTERDAM.

Vrijdag 18 Nov. Groote Schouwburg: „Nora”; 8 uur.

Zondag 20 Nov. Groote Schouwburg: „Kleine menschen”; 8 uur.

Delftsche Limonade Siropen.

AARDBEIEN, ANANAS, CITROEN,
FRAMBOZEN, GRENADINE, KERSEN,
MANDARIJN EN SINAASAPPEL,
per flesch f 0.75, 6 flesschen franco door Nederland.

Aanbevelend,

W. DE HOOGH,
NIEUWE LANGENDIJK 50.

De firma AU BON MARCHÉ,
Lange Poten, DEN HAAG,

Magazijn van Heeren Mode-Artikelen,
maakt bekend dat zij een Agentschap
gevestigd heeft bij A. F. BOSMAN,
Stoomververij, Oude Delft 72.

